

Aplinkosaugos
koalicija

Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba
Prie LR Aplinkos ministerijos
El. paštu: vstt@vstt.lt

PASIŪLYMAI

DĖL NEMUNO KILPŲ REGIONINIO PARKO PLANAVIMO SCHEMOS KOREKTŪROS SPRENDINIŲ

2021-05-28, Vilnius

Teritorijų planavimo dokumento pavadinimas: **Nemuno kilpų regioninio parko planavimo
schemos (ribų ir tvarkymo planų) korektūra (dokumento numeris S-RJ-33-17-620)**

Planuojamos teritorijos vietovė (adresas): Alytaus apskr. Alytaus r. sav.

Susipažinę su viešam svarstymui pateiktais Nemuno kilpų regioninio parko planavimo schemos (ribų ir tvarkymo planų) korektūros sprendinių (toliau – Sprendiniai) aiškinamuoju raštu ir grafine informacija, teikiame pasiūlymus ir juos pagrindžiančią informaciją su Punios šilo gamtinio rezervato plėtra susijusiems sprendiniams.

Punios šilo gamtinio komplekso pagrindinė vertybė yra palakių aplinkybių sąlygotas, šiandienos Lietuvos kraštovaizdžio kontekste jau unikalus vientisumas ir itin mažas antropogeninio poveikio laipsnis, dėl to čia esančioje ar besiformuojančioje sengirėje aptinkama didelė faunos ir floros įvairovė, saugomos natūralios buveinės ir rūšys. Pagal retų, su natūraliomis miško buveinėmis (ir ypač negyva mediena) susijusių rūšių koncentraciją, Punios šilas yra unikali vertės biologinės įvairovės židiny, laikytinas ir daugelio jame aptinkamų natūralių miško buveinių etalonu. Todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas ne atskirų jo dalių, o viso miško masyvo apsaugai, taip užtikrinant visos ekosistemos funkcionavimą (pvz. rūšių išlikimą ir galimybes joms plisti) ir natūralią raidą.

Punios šilo vertę, unikalumą ir jo teritorijos vientisumą pabrėžia ir šiuo metu jame esančios saugomos gamtinės teritorijos – visą Punios šilą apimanti Punios šilo buveinių apsaugai svarbi teritorija (BAST; Natura 2000 teritorijos kodas LTALY0004; bendras plotas 2702 ha) bei joje esančios dvi nacionalinės reikšmės saugomos gamtinės teritorijos: Punios šilo gamtinis rezervatas (456 ha) ir Punios šilo botaninis-zoologinis draustinis (2246 ha). Šiuo metu galiojančiais teritorijos planavimo dokumentais visoje Punios šilo teritorijoje yra nustatyta konservacinio prioriteto zona, apimanti Punios šilo gamtinį rezervatą ir Punios šilo botaninį-zoologinį draustinį. Šių saugomų teritorijų tikslai yra šie: Punios šilo gamtinio rezervato – išsaugoti pirmąkart Lietuvos girių bruožus išlaikiusį unikalų Punios šilo gamtinį kraštovaizdį su sengirei būdingomis ir gausiai aptinkamomis, įvairiomis saugomomis gyvūnų, augalų bei grybų rūšimis ir jų natūraliomis buveinėmis; Punios šilo botaninio-zoologinio draustinio – išsaugoti etalonines Punios šilo natūralias buveines su sengirių tipo medynais, medžiais-gamtos paminklais, saugomas gyvūnų,

augalų bei grybų rūšis, <...>. Visoje Punios šilo teritorijoje saugomos gamtinės vertybės šiuo metu pirmiausiai siejamos su pirmųjų girių kraštovaizdžiu, sengirių rūšimis, ar sengirių tipo medynais, todėl Sprendinių dokumente planuojama rezervato plėtra šio visą teritoriją vienijančio požymio neturėtų ignoruoti. Nepaisant to, šiuo metu viešam svarstymui pateiktuose Sprendiniuose Punios šilo gamtinio rezervato plotą planuojama išplėsti tik iki 2237 ha, o Punios šile daliai teritorijos (283 ha) siūloma suteikti genetinių draustinių statusą, kurių pagrindinis tikslas nedera su pirmųjų girių kraštovaizdžio, sengirėms būdingų rūšių, ar sengirių tipo medynų apsaugos poreikiais. Planuojamuose genetiniuose draustiniuose numatomos tvarkymo priemonės (pvz.: specialieji ir sanitariniai miško kirtimai, negyvos medienos išvežimas, dirvožemio paruošimas medžių atsodinimui ir kt.) neabejotinai blogins čia esančių EB svarbos buveinių kokybę ir apsaugos būklę, neužtikrins saugomų rūšių ilgalaikės apsaugos poreikių. Be to, intensyvios ūkinės veiklos principais tvarkomų teritorijų intarpų buvimas rezervato plotuose mažins Punios šilo vientisumą, bei diskredituos pačią rezervato idėją. Neabejojame, kad Punios šilo teritorijoje turi vyrėti gamtos saugos prioritetas, todėl nepritariame genetinių draustinių išskyrimui plečiamo rezervato viduje ir siūlome Punios šilo gamtinio rezervato teritoriją plėsti į jį įtraukiant esamus pušies ir eglės genetinius medynus.

Taip pat norime atkreipti dėmesį į tai, kad Sprendiniuose planuojami steigti genetiniai draustiniai neatliepia didelės visuomenės dalies išskirtinio vertybinio lūkesčio Punios šilą matyti kaip sengirę. Būtent toks lūkestis yra išreikštas didelės visuomenės dalies 2019 m. rugpjūčio 29 d. LR Vyriausybei įteiktoje peticijoje „Dėl Punios šilo gamtinio rezervato ir Punios šilo botaninio-zoologinio draustinio apjungimą į bendrą – Punios šilo gamtinio rezervato teritoriją“, kurią pateikimo metu pasirašė 14675 visuomenės nariai. Tokia visuomenės pozicija aiškiai įpareigoja gamtos ir biologinės įvairovės išsaugojimo tikslą laikyti prioritetu, kuris atliepia ir ES biologinės įvairovės strategijoje iki 2030 keliamą tikslą didinti griežtai saugomų teritorijų plotą, kuris sudarytų 10 proc. visos ES teritorijos ploto. Šiuo metu Lietuvoje, griežtai saugomos teritorijos (valstybiniai rezervatai) užima tik 0,3 proc. Lietuvos ploto. Šiame kontekste planuojant Punios šilo apsaugą, vietoj to jog didintume griežtai saugomas bioįvairovės apsaugai skirtas teritorijas, faktiškai ją mažiname, nes planuojamuose steigti genetiniuose draustiniuose dabar jų teritorijose galiojantis platus gamtos vertybių apsaugos spektras nebeteks galios.

Mūsų matymu Punios šilo eglė ir pušis (bei kitų čia augančių medžių) populiacijos yra vertingos dėl savo natūralios kilmės, galimybių ateityje suformuoti sengirių tipo medynus ir kitų savybių, o naujai steigiamo rezervato sudėtyje jos gali būti saugomos ir kaip genetinės medžiagos išteklių. Tačiau nuosaikius ir tikrai būtinus jų naudojimo būdus reikėtų planuoti specialiai parengtame gamtotvarkos plane. Tuo pačiu norime atkreipti dėmesį ir į tai, jog planuojant būtinas natūralių buveinių tvarkymo priemones ir galimą genetinių išteklių naudojimą, turi būti užtikrintas reikiamas proceso skaidrumas, kurio pasigendame gilindamiesi į šiuo metu vykdomas genetinių medynų priežiūros ir naudojimo praktikas. Derinamame Sprendinių dokumente ir dabar planuojamuose steigti genetiniuose draustiniuose numatomas tvarkymo priemones planuojama įgyvendinti taikant specialiuosius miško kirtimus. Tokie kirtimai (įskaitant ir sanitarinius kirtimus) nėra planuojami miškotvarkos projektuose, bet yra vykdomi remiantis Valstybinės miškų tarnybos specialistų rekomendacijomis. Formaliai jie derinami tik su atitinkama už saugomos teritorijos apsaugą atsakinga institucija, tačiau kiti suinteresuoti asmenys į procesą neįtraukiami, o esama teisinė bazė derinančiai institucijai nesuteikia teisinio pagrindo tokių kirtimų nederinti net tuo atveju, jei kirtimus planuojama vykdyti saugomoje teritorijoje, kur tokie kirtimai gali turėti neigiamą įtaką esamų saugomų vertybių būklei. Siūlome atitinkamais sprendimais užtikrinti visuomenės lūkesčius atliepiančių genetinių medynų tvarkymo proceso skaidrumą ir galimybę jų nederinti jei jų poveikis gali bloginti saugomų rūšių ar natūralių buveinių apsaugos būklę.

Nepritariame Sprendiniuose pateikiamai planuojamų genetinių draustinių tikslo formuluotei: „Punios šilo pušies ir Punios šilo eglės genetinių draustinių – (tikslas) išsaugoti Nemuno slėnyje susiformavusį Punios šilo unikalų pušies ir eglės genofondą, kuris yra savitas šiai aplinkai ir negali

būti keičiamas kitais medynais, išsaugoti Europos bendrijos svarbos natūralias buveines, saugomas gyvūnų, augalų bei grybų rūšis, užtikrinti palankią jų apsaugos būklę;“. Mūsų nuomone siekis toje pačioje teritorijoje išsaugoti ir genetinius draustinius ir EB svarbos miško buveines laikytinas prieštaringu, nes pagal Lietuvoje taikomus genetinių draustinių tvarkymo principus, genetiniuose (miško) draustiniuose yra aktyviai ūkininkaujama siekiant užtikrinti nuolatinę medyno regeneraciją, todėl daliniai kirtimai laikomi esmine šių medynų išsaugojimą, stabilumą ir atsikūrimą užtikrinanti priemone. Tokie genetinių draustinių tvarkymo principai nesuderinami su pasyvia daugelio EB svarbos natūralių miško buveinių ir rūšių apsauga, todėl toje pačioje teritorijoje taip formuluojamo tikslo įgyvendinimas neįmanomas.

Pozicija pasirašoma šių aplinkosaugos nevyriausybinių organizacijų vardu:

Aplinkosaugos koalicija

Baltijos aplinkos forumas

Lietuvos ornitologų draugija

Asociacija „Gyvo žalio“

Asociacija „Labanoro klubas“

Bendruomenė „Išsaugokime Šimonių girią“

Lietuvos gamtos draugija

Asociacija „Klaipėdos žalieji“

Pagarbiai,

Liutauras Raudonikis

Lietuvos ornitologų draugijos direktorius,

